

opinor, spirituales viri, dum indulgentias luerantur, potius inde magis excitantur et promptiores redduntur ad pœnitentiae opera; qui vero illa occasione haec omittunt, vel æqua facilitate id facerent, vel diutius in suis peccatis manerent sine indulgentiarum usu. Accedit tandem alia publica utilitas, quia cum sæpius sint in populo Christiano plures calamitates et afflictiones, hoc medio excitat Ecclesia fideles ad purgandos animos, et exorandum Deum, ut ea mala seu calamitates averterat.

4. Ultimo ex dictis expeditur dubium tractatum a Cajet., tom. 4 Opusc., tract. 10, q. 2; et Cordub., q. 40 de Indulg.; et Soto in 4, d. 22, q. 2, art. 1, in fine; nimurum, an licet, vel magis expedit usus passivus indulgentiarum, id est, operari ad lucrandas illas. Certissimum enim ac de fide est, ex suo genere bonum et optimum id esse, tum quia si indulgentias concedere sanctum est, etiam illas recipere; tum etiam, quia frui thesauro Christo modo ab ipso concesso et instituto, sanctum est. Tum denique, quia opus, quod fit ad lucrandam indulgentiam, ex suo genere sanctum et bonum est, ut supponimus, et finis etiam ille est bonus, cum pertineat ad majorem animæ puritatem, et ad tollendum impedimentum gloriæ. Propter quæ etiam censeo certum, tale opus non posse dici imperfectionis, seu imperfectum. Dupli enim de causa hoc potest attribui alicui operi, scilicet, vel quia impedit perfectius opus, vel quia caret aliqua perfectione. Primum hic dici non potest, quia per se evidens est hoc studium indulgentiarum per se non excludere alia perfectionis opera. Secundum etiam hic locum non habet, quia si sit sermo de carentia privativa, id est, perfectionis debitate, falsum est, quia potest quis lucrari indulgentiam, nihil eorum omitendo, quæ ad talis operis perfectionem necessaria sunt. Si vero sit sermo de carentia negativa, est impertinens, quia hoc modo quidquid est præter Deum, imperfectum est.

5. Dicęs, nullo ex his modis vocari hoc opus imperfectum, sed in genere satisfactionis, quia talis modus satisfaciendi Dec pro culpa commissa imperfectus est. Respondeo primo, acquisitionem indulgentiae, non impedire quominus possit homo, si velit, propriam et personalem satisfactionem exhibere per propria opera pœnalia, et ita hoc lucrum ex se nullam perfectionem excludit. Deinde nego illam satisfactionem esse imperfectam, alio-

qui etiam satisfactio, seu remissio pœnae per sacramenta vel sacrificium esset imperfecta, quia non fit juxta mensuram proprii laboris seu pœnae, sed infra illam; id autem falsum est, quia fit perfectissima compensatio ex satisfactionibus Christi. Sic ergo in præsenti in hoc sensu fit perfecta satisfactio, seu potius solutio. Nam satisfactio in rigore connat habitudinem ad hominem operantem; in quo sensu verum est eum, qui lucrator indulgentiam, non perfecte satisfacere; illa vero ut dixi, tantum est imperfectio negativa, quæ non excludit, quin talis satisfactio aliter exhiberi possit; neque aliud quidquam ad perfectionem necessarium est. Quin potius assero, exhibere satisfactionem per propria opera pro reatu pœnae temporalis, si aliqui ex satisfactionibus Christi vel Sanctorum facta est condigna solutio, per se non pertinere ad perfectionem sanctitatis, aut charitatis, quia jam sufficienti modo comparatus est ille effectus; ipsa vero opera continentia talem satisfactionem conferunt maxime ad perfectionem, vel propter eorum merita, vel propter comparandas virtutes, moderandas passiones et vitia præcavenda, vel propter conformitatem cum Christo in passionibus et doloribus, quæ possint aliis ad remissionem prodesse; denique ad exercendam charitatem et promptitudinem voluntatis satisfaciendi Deo, ac si pœnam non remisisset; quæ omnia propter acquisitionem indulgentiarum nec impediuntur, nec minuantur; nulla ergo ratione dici potest imperfectus ille actus.

6. Num religiosis expedit indulgentias lucrari.—Ex quo etiam (ut obiter dicamus, quia res est facilis) cessat illa quæstio vulgaris apud Scholasticos, an indulgentias lucrari consentaneum sit statui religiosorum; omnino enim affirmandum est; nam etiam illi possunt indigere hujusmodi subsidio, et nihil repugnat, per se loquendo, statui eorum, ut declaratum est. Quod si aliquando, opus aliquod requisitum exercere non valent, talem quidem indulgentiam obtinere non poterunt, nisi in ipsa exprimatur, ut infra dicemus; tamen id non provenit ex eo quod lucrari indulgentias repugnat statui perfectionis, sed quia talis indulgentia hic et nunc pro illis non est concessa, seu non est illis accommodata.

7. An sit consultius pecuniam in eleemosynam dare, quam in subsidium ad lucrandam indulgentiam.—Cessat præterea alia quæstio, quam Cajet., in dict. Opus., q. 3, tractat, ni-

mirum, an sit melius dare argentum, verbi gratia, in eleemosynam, quam dare in subsidium ad consequendam indulgentiam; hæc enim comparatio, ut recte fiat, non debet fieri inter actus in individuo, sed ex suo genere. Nam in individuo aliquando potest esse, non solum melius, sed etiam necessarium ad bonitatem moralem dare eleemosynam, prætermissa indulgentia, si utrumque fieri non potest, ut si præceptum eleemosynæ pro tune urgeat. Aliquando etiam, quamvis circumstantiæ non obligent ad præceptum, tales esse possunt, ut hic et nunc consultus sit dare eleemosynam, quam lucrari indulgentiam; aliquando vero, mutatis circumstantiis, potest hoc esse melius. Sicut Magdalena melius fecit ungendo corpus Christi, quam si inguentum illud pro pauperibus reservasset, ut Christus ipse, Matth. 24, significavit. Loquendo autem ex genere, censeo esse melius subsidium facere ad consequendam indulgentiam, tum quia tale opus ex illo fine ad pœnitentiam spectat, cuius munus est divinam recompensationem et solutionem intendere, licet sub aliis motivis possit etiam esse a charitate, vel spe, quæ omnes sunt virtutes perfectiores misericordia. Ex fine etiam intento a Pontifice regulariter tale opus aut est religionis, aut justitiae legalis, aut charitatis ad commune bonum, et ideo ex suo genere melius est.

8. Si ne opus majoris charitatis velle satisfacere in purgatorio, quam lucrari indulgentiam.—Cessat denique interrogatio, quam attigit Soto in fine dicti art., scilicet, an sit opus majoris charitatis ad Deum, velle in purgatorio solvere per rigorosam pœnam, quam ex alieno solvere per indulgentiam. Ad quam ipse respondet, considerata solum pœna sensus, videri illud majoris charitatis; ob tollendum tamen pœnam damni, et impedimentum visionis beatæ, quam maxime appetit charitas, simpliciter melius esse velle liberari ab illo reatu quounque modo. Ego autem non video quomodo ad charitatem pertineat velle pati pœnas purgatorii, aut per illas solvere, potius quam per quamcumque aliam satisfactionem propriam, vel alienam, quia in illis pœnis non crescit charitas, neque in illis est conformitas ad Christum, neque pro aliis est aliqua utilitas, sed solum ad purificandam animam utiles sunt: quacunque ergo alia via hoc perfecte fiat, eligibilis est etiam ex charitate, quia, omnibus pensatis, melius est purificanitom hanc fieri in hac vita, quam in alia.

si cætera paria sint quoad meritum, et augmentum charitatis.

DISPUTATIO L.

DE EFFECTU INDULGENTIARUM.

Priusquam de causis indulgentiarum dicamus, dicendum est de illarum effectu, quoniam proxime conjunctus est cum propria ratione et quasi essentia indulgentiæ. Unde inter eam explicandam multa supposuimus, quæ nondum probata, nec satis explicata sunt. Hoc ergo in præsenti disputatione perficere necesse est. In qua præcipue tractandum est, scilicet quis, et quotplex sit hic effectus, ubi obiter constabit quotplex sit indulgentia. Quomodo autem hic effectus fiat, tractare non est necesse; fit enim per simpliçem hominis concessionem, ut satis in præcedenti disputatione declaratum est; ideoque solum fit morali modo, non physice; nam et ipse effectus omnino moralis est, neque alium modum causalitatis requirit, vel addimit.

SECTIO I.

Utrum effectus indulgentiæ extendi possit usque ad culpam.

1. *Ratio dubitandi.*—Ratio dubitandi sumi potest ex verbis Christi, Matth. 16, quibus potestatem concedendi indulgentiam probavimus: *Tibi dabo claves regni cœlorum, et quodcumque solveris super terram, erit solutum et in cœlis.* Nam, si argumentum superius a nobis factum ad potestatem indulgentiarum probandum ex universitate et amplitudine horum verborum efficax est, perinde probare videtur, eam potestatem extendi ad indulgentias culpas, quia culpa est maximum impedimentum ingrediendi regnum cœlorum; et signum illud distributivum, *quodcumque*, omnia hæc impedimenta complectitur; ergo clavis illa valēt etiam ad tollendum hoc obstaculum, et potestas illa ad solvendum hoc vinculum. At vero potestas ibi promissa non est illa sacerdotalis, quæ data est Joann. 20, solumque operatur in sacramento, sed illa pastoralis, quæ data est Joann. 21, et operatur extra sacramentum, ut supra insinuavimus, sub qua continetur potestas concedendi indulgentias; ergo illa etiam ad remissionem culpæ extendi potest. Confirmatur ex tenore Jubilæorum, vel aliorum privilegiorum, quibus hæc indulgentiæ conceduntur; absolute

enim promittunt remissionem peccatorum, quæ simpliciter dicta non est nisi remissio culpæ; et interdum distincte concedunt integrum absolutionem a culpa, et a pena; ergo utrumque potest indulgentia remittere. In contrarium vero est communis usus et sensus Ecclesiæ; nam indulgentiae solum ad remissionem peniarum temporalium valere censentur. Atque hoc etiam probat definitio indulgentiae superius data, quæ ex hoc usu et communi consensu Doctorum sumpta est.

Prima conclusio.

2. *Posterior conclusionis pars suadetur.* — *Quorundam probatio prioris partis conclusionis.* — *Improbatur.* — Dicendum est primo, indulgentiam per se non posse conferre remissionem culpæ mortalis; concomitante vero aliud interdum secum afferit, quod ad illam facilius consequendam prodest. Hæc posterior pars est facilis, nam interdum cum indulgentia conceditur facultas absolvendi a peccatis reservatis, vel a censuris, vel ad commutanda vota, vel interdum etiam alia debita, et restitutions componendas; quæ omnia multum juvant ad facilium obtinendam veniam et absolutionem culparum, quæ facultates non sunt indulgentiae proprie loquendo, sed alia privilegia, quæ, quatenus ad indulgentiam disponunt, adjunguntur. Addo etiam ad indulgentiam obtinendam sœpe postulari opera, per quæ remissio culparum obtinetur; tunc autem indulgentia non est causa per se et formalis (ut ita dicam) vel efficiens talis remissionis, de qua causa prior pars conclusionis intelligitur. Quæ certa est de fide, ut existimo. Probatur autem ab aliquibus, quia remissio indulgentiarum solum fit per dispensationem thesauri Ecclesiastici; thesaurus autem ille solum constat ex satisfactionibus Christi, et Sanctorum, quæ tantum valent ad temporalem penam propter peccatum debitam compensandam; ergo neque indulgentia, quæ fit per dispensationem hujus thesauri, potest ultra hanc penam extendi ad remissionem ipsius culpæ mortalis. Hæc vero ratio non est conveniens; nam licet satisfactiones Sanctorum solum valerent ad compensandam temporalem penam, satisfactiones Christi, etiam ad æternam penam compensandam, et mortalem culpam delendam non solum æquivalentia, sed etiam superexcedentia sunt; ergo ex parte thesauri secundum se totum spectati non est inopia, sed abundantissimum prenum ad hujusmodi effectum. Unde, si de po-

tentia absoluta loquamur, non dubito quin potuisset Christus concedere potestatem suo Vicario ad remittendas culpas, etiam mortales, per simplicem concessionem venia extra sacramentum, postulando etiam ex parte peccatoris solam attritionem; nam in hoc nulla est repugnantia, vel contradictio ex parte effectus. Nam etiam de fide certum est, Christum ipsum per potestatem excellentiæ posse hoc facere. Neque etiam est repugnantia ex parte causæ; quid enim obstat, quominus potuerit Christus participationem illius potestatis cum suo Vicario communicare? Illo autem casu positio, talis remissio esset indulgentia quædam similis illi, quam descripsimus circa temporales penas.

3. *Vera prioris partis conclusionis ratio.* — Quod ergo in Ecclesia non sit potestas ad tam indulgentiam concedendam, ex parte thesauri probari non potest; sed ex eo probandum est, quod talis modus dispensandi thesaurum, seu satisfactiones et merita Christi in eo contenta, non est Ecclesiæ concessus: et hoc dicimus esse de fide. Quod probatur primo, quia peccatum mortale non remittitur sine infusione gratiæ sanctificantis; sed gratia justificans non potes infundi per solam indulgentiam, seu remissionem aliquam extra sacramentum factam: ergo. Major est certa de fide, ut suppono ex materia de justificatione, et ex doctrina Concilii Tridentini, sess. 6, cap. 7. Minor etiam de fide est ex doctrina ejusdem Concilii Tridentini, sess. 6, can. 4, de Sacramentis in genere, ubi definit, sacramenta novæ legis esse ad salutem necessaria, et sine eis, aut eorum voto, neminem posse gratiam justificationis adipisci: quod dictum est ratione baptismi respectu infidelium, et (quod ad præsens spectat) ratione sacramenti penitentiae respectu baptizatorum, qui post baptismum lapsi sunt. Unde idem Concilium, sess. 14, in particulari de his agens, docet, c. 2, sacramentum penitentiae esse ad salutem lapsi post baptismum necessarium. Est ergo de fide, non esse in Ecclesia potestatem ad conferendam gratiam justificantem, vel remissionem peccati mortali homini lapsi post baptismum, extra sacramentum penitentiae; ergo nec ad concedendam indulgentiam, per quam talis remissio tribuatur extra sacramentum.

4. *Evasio.* — *Præcluditur.* — Dicere quis potest, esto hoc verum sit, si omnino excludatur sacramentum, tamen posse intelligi

hujusmodi indulgentiam extra sacramentum in re susceptum, cum voto illius. Respondeatur, etiam hoc nullo modo locum habere, quia vel illa justificatio in voto sacramenti futura erat per veram contritionem, aut per solam attritionem, aut sine utraque per solum propositum confitendi; hoc postremum est manifeste contra principium fidei, sine penitentia neminem justificari posse, quia est, semperque fuit ad salutem necessaria, ex eodem Trid., sess. 14, cap. 4; omnis autem vera penitentia sub contritione, vel attritione includitur, ibid., cap. 4. Secundum etiam dici non potest juxta principia fidei: nam *contritio imperfecta, quæ attritio dicitur, sine sacramento penitentiae per se perducere peccatorem ad justificationem nequit* ut eod. c. 4, idem Concilium docuit. Et quamvis probabile sit hujusmodi attritionem bona fide conjunctam alicui alteri sacramento in re ipsa suscepto, ut, verbi gratia, Eucharistiæ vel extremitate unctioni, posse perducere hominem ad justitiam et remissionem peccati mortali, in voto sacramenti penitentiae, tamen quod hoc possit facere sola attritio sine adminiculo et operatione alicuius sacramenti, propter solam extrinsecam hominis concessionem, aut remissionem, alienum est a doctrina fidei, et inauditum in Ecclesia. Quia nulla sunt instrumenta continentia gratiam Christi, illamque ex opere operato conferentia, præter septem sacramenta; nec ministri Christi possunt aliter gratiam conferre ex opere operato, nisi ministrando aliquod ex his sacramentis; attritio autem non potest perducere hominem ad justificationem, nisi ratione alicuius gratiæ collatae ex opere operato; extra sacramenta ergo fungi non potest remissio peccati mortali cum sola attritione. Si autem dicatur primum, scilicet, tale votum habendum esse per contritionem, jam tunc indulgentia non operatur remissionem peccati mortali, sed supponit illam, quia supponit contritionem, quæ hominem Deo statim reconciliat, in se includendo penitentiae sacramenti votum, quem effectum, quantum attinet ad remissionem culpæ, et penæ æternæ, æque conferet, etiamsi indulgentia concessa non sit, aut licet homo habeat voluntatem et propositum non lucrandi illam; ergo signum est indulgentiam per se nihil conferre ad remissionem mortali culpæ.

5. Atque hoc confirmant omnes formulae concedendi indulgentias, usitatæ in Ecclesia; semper enim explicitant concedi hominibus

contritis, vel confessis, vel aliquid simile, per quod ostenditur, supponendam esse confessionem, vel contritionem, quia proprius ejus effectus non potest per indulgentiam dari. Et in jure sœpe significatur per indulgentiam compensari satisfactionem, quæ est tertia penitentiae pars, non vero contritionem, vel confessionem. Et ideo in cap. *Cum ex eo, de Pœnit. et remiss.,* dicitur, per indulgentias indiscretas enervari satisfactions. Atque ita in hac parte convenient Theologi omnes in 4, d. 20, ubi D. Th., q. 4, art. 5, q. 1, breviter indicat discursum a nobis factum, dicens, quamvis merita illa, quæ per indulgentiam communicantur, possent valere ad merendum gratiam, non tamen propter hoc dispensari, sed determinate propter remissionem penæ. Eadem in sententia convenienti ibi Palud., Durand., Capr. et alii; Soto, d. 21, q. 2, art. 3, et Summista omnes, ver. *Indulgent.,* præsertim Sylvest., q. 10; Anton., 1 p., tit. 10, c. 3, § 4 et 5.

*Possintne indulgentiae per modum impetratio-
nis valere ad remissionem culpæ.*

6. *Rationes pro affirmativa parte.* — Dicet vero aliquis, prædictis rationibus recte probari, indulgentias non valere alicui immideate et per se ad culpam mortalem remittendam, non tamen probari quin mediate valere possint, impetrando saltem peccatori bonum motum, quo se disponat sufficenter ad remissionem peccati mortali; hie enim fructus indulgentiae non includit in se repugnantiam, quia unus homo justus potest alteri impretrare, et mereri de congruo remissionem peccati mortali dicto modo; ergo ex parte effectus non repugnat idem fieri per indulgentias Ecclesiæ. Neque etiam repugnat ex parte thesauri, in quo indulgentiae nituntur, ut a fortiori probant quæ in superiori discursu diximus; imo ad hoc non solum Christi merita, sed etiam merita Sanctorum valere possunt, saltem de congruo: nam hæc etiam reposita sunt in thesauro Ecclesiæ, ut in sequenti sectione declarabimus, et non omnia habuerunt proportionatum premium; poterunt ergo per Ecclesiam ad hunc effectum applicari. Neque etiam est aliqua ratio, ob quam Ecclesia negemus hanc potestatem, cum hoc beneficium non sit minus necessarium to Ecclesiæ ad suorum membrorum sanctificationem, quam remissio temporalis penæ. Unde D. Thom. supra refert quosdam antiquos Doctores dixisse indulgentias valere ad

bunc effectum, et quantum ad illud posse esse utiles, etiam his, qui sunt in peccato mortali. Et ipsem D. Thom. ait, quantum est ex parte thesauri et potestatis Ecclesiastice ad applicandum illum, posse indulgentias habere hunc effectum; tamen de facto non valere, quia ad hoc non applicantur: hoc colligit ex usitata forma indulgentiarum, per quam solum conceduntur pro vere contritis vel confessis: unde peccatoribus ut sic, non applicantur ad aliquem effectum. *Si autem (inquit) fieret communicatio per hunc modum: Facio te participem meritorum totius Ecclesiae, vel unius congregationis, vel unius specialis personae, sic posset valere ad merendum aliquid ei, qui est in peccato mortali, ut praedicta opinio dicebat.* Atque idem sensit Soto, d. 21, q. 2, art. 3, qui solum dicit, opera Christi et Sanctorum non applicari per indulgentias in ratione meriti, sed solum in ratione satisfactionis: hoc autem non probat, neque amplius declarat. Utrumque autem a nobis præstandum est, quoad fieri possit.

7. An concessio ad impetrandam remissionem culpe habeat rationem indulgentiae.—Est tamen in Ecclesia potestas ad hanc concessionem.

— Tria ergo hic possunt inquiri: primum est, an illa concessio possit fieri ab Ecclesia ad talium effectum; secundum, an aliquando fiat; tertium, an fiat per indulgentias, seu an talis concessio habeat rationem indulgentiae. Ut autem ab hoc ultimo incipiam, certe talis concessio neque est, neque proprie dici potest indulgentia. Probatur, quia indulgentia, ut constat ex ipsa voce, et ex usu Ecclesiae, et ex omnibus dictis de illius definitione, est remissio quædam; illa autem concessio non est remissio, sed impetratio, seu adjutorium quoddam longe diversæ rationis, sicut quando unus justus impetrat peccatori bonum motum contra peccata, non potest dici illi remittere peccatum. Unde colligo concessionem hujusmodi non pertinere ad potestatem ligandi, et solvendi, quæ est in Ecclesia, quia non est proprie actus jurisdictionis, nec vinculi, aut solutionis. Nihilominus tamen negandum non est, esse hanc potestatem in Ecclesia, ut D. Thom. aperte docet, et probat ratio facta, et ex ipso actu magis declaratur. Pertinet enim genus hoc beneficii ad suffragia et intercessiones Ecclesiae, quæ sicut publicas orationes pro suis membris offerre potest, ita etiam merita Sanctorum suis orationibus adjungit, ut facilius a Deo exaudiantur; seclusa enim remissione poenarum,

nou videntur posse merita Sanctorum aliter applicari ad aliquem effectum, quatenus merita sunt; sic enim in hac concessione applicantur, et non ut satisfactiones sunt. Pertinet ergo hæc potestas, quæ est in Ecclesia, ad communicationem suffragiorum in ratione meriti unius pro alio, quæ vel est eadem cum impetratione, vel certe ab illa non separatur. Unde actus ejus consistit in Ecclesiæ intercessione offerentis etiam merita Sanctorum ut facilius exaudiatur, et hoc totum applicantis ad aliquod beneficium, tali personæ, provinciæ, aut etiam toti Ecclesiæ obtinendum. Quomodo etiam potest applicari ad impetrandam detestationem peccatorum, morum emendationem, extirpationem errorum, et similia, quæ frequenter in Jubilæis proponuntur; et ideo, licet hoc beneficium non sit indulgentia, solet esse cum illa coniunctum; quanquam regulariter potius sit finis intentus per Jubilæum, et indulgentiam, quam præparatio ad indulgentiam consequendam; ideoque indulgentia solum conceditur confessis, vel contritis, ut ipsi priores sint, meliusque dispositi ad fovendam Ecclesiæ orationem, et cooperandum ad efficaciem impetrationem.

8. Indulgentia non habet aliquem spiritualem effectum positivum, sed solum privativum. — Ex quibus infero primo, indulgentiam, quatenus talis est, per se et immediate non habere aliquem spiritualem effectum positivum in eo, cui conceditur, sed solum privativum moraliter, qualis est ablatio alicuius poenæ. Probatur ex dictis; nam, si posset habere aliquem effectum positivum, maxime esset aliquod divinum auxilium obtentum per modum impetrationis aut meriti de congruo; hic autem operandi modus non pertinet ad indulgentiam, quatenus talis est, ut ex proxime dictis constat. Ratio enim facta de impetratione auxillii ad contritionem habendam, æque procedit de quoconque alio auxilio, aut effectu positivo. Dixi autem, per se et immediate, quia remote, et ex accidenti multum deservit indulgentia et ejus proprius effectus ad alios spirituales effectus, tum quia conscientiæ puritas interiore pacem, et spirituale gaudium secum afferit; tum etiam quia, ceteris paribus, oratio cum ea dispositione facta magis accepta Deo est, faciliusque a Deo impletatur.

9. Indulgentia non valet ad remissionem poenæ æternæ. — Ratio dubii. — Valeatne indulgentia ad commutandam æternam poenam in

temporalem. — Dubii resolutio. — Secundo sequitur ex dictis, sicut indulgentia per se non valet ad remissionem culpe mortalis, ita etiam neque ad remissionem æternæ poenæ, quia hæc simul et concomitant cum æterna poena remittitur. Dubitari autem potest, quia poena æterna frequentius commutatur in temporalem, an saltem hæc commutatio fiat aliquando ratione indulgentiae in minorem poenam. Et est ratio dubii, quia interdum contingit obtineri in eodem instanti, in quo aliquis justificatur, ut verbi gratia, quando homini conceditur, ut per confessionem talem indulgentiam obtineat, vel ut simul absolvatur a culpa, et a tota poena; tunc enim ratione indulgentiae sæpe commutatio fiet in minorem poenam, quam fieret sine indulgentia, vel erit totalis remissio poenæ æternæ: ergo interdum valet indulgentia ad mitiorem commutationem, vel etiam ad integrum remissionem poenæ æternæ. Respondeo, etiam in his casibus indulgentiam proprie non versari circa æternam poenam, sed tantum circa temporalem. Duplex enim causa, et duplex actio moralis, atque adeo duplex remissio ibi intervenit, licet utraque in eodem instanti fiat: prima causa est sacramentum, vel contrito, quæ prius natura remittit culpam et consequenter poenam æternam, eamque in tantam temporalem commutat, quantum est ex se; statim vero in secundo signo naturæ applicatur alia causa, nimur indulgentia, quæ poenam ex priori remissione relictam, vel minuit, vel omnino auferit. Neque obstat, quia videtur sequi, in eodem instanti fieri reatum tantæ poenæ temporalis ex vi prioris commutationis, et tolli, vel diminui per posteriorum remissionem, quod juxta principia Metaphysice videri potest impossibile; nam hoc moraliter spectandum est; nam revera in eodem instanti non fit introductio et mutatio in eodem reatu poenæ temporalis; sed quia ex vi solius sacramenti, vel contritionis commutatio fiat in tantum reatum, ideo talis causa hunc tantum effectum moraliter habere dicitur; quia vero ratione indulgentiae fit, ut talis vel tantus reatus non introducatur, ideo remissio vel diminutio talis reatus temporalis dicitur esse effectus talis indulgentiae.

Indulgentiam per se non valere ad remissionem culpe venialis. Secunda conclusio.

10. Dico secundo in hac sectione: indulgentia per se non valet ad remissionem culpe venialis. Conclusio præcipue intelligitur

de enim consequenter constabit, nec poenam tali culpæ debitam posse remittere, nisi aliunde supponat culpam ablatam. Primo autem probari hoc potest ex forma usitata in concedendis indulgentiis, scilicet, si is, qui eam lucrari vult, sit contritus et confessus; nam hæc conditio non videtur intelligi tantum absolute de ipsa persona, sed respective de ipsis peccatis, quorum plenam remissionem aliquis consequi vult. Unde sœpe etiam in his privilegiis vel decretis explicatur, per indulgentias concedi remissionem temporali pœnarum. Secundo potest ratione ita declarari, quia venialis culpa deleri non potest secundum ordinariam legem sine actu hominis, quo prior voluntas aliquo modo mutetur, in quo multum differt a remissione pœnæ temporalis, quæ hujusmodi mutationem voluntatis non requirit. Sed per indulgentiam non datur homini hujusmodi actus contra peccatum veniale; ergo. Respondet in virtute Paludan. supra, licet ad remissionem peccati venialis requiratur aliqua contritio, nihilominus aliquam attritionem cum indulgentia posse sufficere ad tollendum peccatum veniale, quæ per se sola non satis esset, et nunc vere dici talem indulgentiam tollere veniale peccatum, sicut sacramentum dicunt tollere peccatum, non quia sine ulla contritione, vel attritione id faciat, sed quia cum aliqua attritione id facit, quæ per se non sufficeret ad illum effectum. Sed contra hoc est, quia quoties remissio culpæ etiam venialis tollitur sine dispositione per se sufficiente ad remissionem ejus, necesse est intervenire aliquam causam, quæ ex opere operato possit delere culpam veniale, cuiusmodi est sacramentum; indulgentia autem, seu qui illam concedit, non habet virtutem sic operandi sine sacramento. Cujus ratio reddi potest, quia per sacramentum infundi potest gratia, seu gratia augmentum, et non per indulgentiam. Quamvis autem, absolute loquendo, ad remissionem peccati venialis non sit necessaria gratia infusionis, tamen ad remissionem ejus ex opere operato necessaria est.

12. Quod aliqui adeo verum putarunt, ut dixerint, etiam de potentia absoluta non posse peccatum veniale tolli absque infusione gratiae habitualis, quando alioqui tollitur sine dispositione actuali, quæ per se sola sufficeret ad remissionem venialis peccati. Quod licet in ordine ad potentiam absolutam non ita sit, cum non possit repugnantia vel contradictio

ostendi, tamen secundum legem ordinariam est id satis consentaneum rationi, tum quia ad remissionem venialis peccati per se necessaria est talis dispositio actualis; ergo quando Deus minori dispositione contentus remittit talam culpam, id non facit nisi supplingo imperfectionem actus per aliud nobilis donum, etiam ipsi animæ inhærens, quod non est nisi habitualis gratia, vel justitia; tum etiam, quia remissio venialis culpæ est aliqua hominis sanctificatio, quæ non fit quasi connaturali modo, nisi fiat per formam, vel dispositionem animæ inhærentem; cuius signum est, quia ex se, et secundum legem ordinariam, et seclusis privilegiis legis gratiæ, non fit sine actuali dispositione sufficiente; ergo quando intervenit privilegium legis gratiæ, non fit sanctificatio minus perfecta; ergo non fit sine aliquo intrinseco dono saltem habituali. Unde propter hanc causam, et similes, tractando de sacrificio Missæ dixi, non delere peccata venialia immediate et per se, quia non potest per se conferre gratiam habitualis, sed solum impetrare contritionem, vel amorem repugnantem peccato veniali. Quæ ratio cessat in pura remissione pœnæ temporalis, quia hæc non est propria sanctificatio, cum non excludat veram malitiam moralem ab anima, sed solam pœnam, quæ non est malitia simpliciter; inde enim fit, ut reatus pœnæ temporalis auferri possit sine ulla intrinseca dispositione hominis, per intrinsecum suffragium sacrificii, aut satisfactionis alienæ.

Rationi dubitandi in principio sectionis positæ satisfit.

13. Ad rationem ergo dubitandi in principio positam respondeatur, universalem promissionem Petro factam non solum includere potestatem jurisdictionis, sed etiam ordinis; nee solam potestatem jurisdictionis, quæ in foro exteriori seu extra sacramentum exercetur, sed etiam illam, quæ ad sacramentum pœnitentiæ spectat. Tamen quia potestas ordinis non est major in Pontifice summo, quam sit in aliis sacerdotibus, et Episcopis, ideo quoad hanc potestatem non est singuliter in Petro, sed ordinatus fuit sacerdos et Episcopus, quando alii Apostoli fuere ordinati. Quoad potestatem vero jurisdictionis in utroque foro habet singularem et supremam excellentiam, ideoque quoad hoc promissio illi facta impleta est Joann. 21. Quapropter verissimum est, Petrum ex vi clavium sibi

promissarum posse remittere peccata etiam quoad culpam, quia ex vi promissionis ibi factæ recepit immediate ab ipso Christo potestatem ordinis, et supremam potestatem jurisdictionis; potestas vero hæc non est potestas remittendi per indulgentias, sed per sacramentum; falsumque est hanc non fuisse comprehensam sub illa promissione, quamvis non sola illa, sed multiplex etiam alia potestas promissa fuerit.

14. Ad confirmationem ex verbis privilegiorum respondeatur, peccatorum nomine sœpe significari pœnas peccatorum, juxta illud 1 Machab. 12: *Ut a peccatis solvantur;* in eadem ergo significatione dicitur per indulgentias concedi peccatorum remissio, quod ex vulgari modo loquendi, et ex aliis verbis eorumdem Jubilæorum supra indicatis satis constat. Illa autem locutio absolvendi a culpa, et a pœna, ab aliquibus Scholasticis reprehenditur, præsertim Antonino, et Sylvestro supra, et Supplemento Gabrielis, in 4, d. 45, q. 3, art. 4. Imo etiam in jure non videtur probari, ut patet ex Clement. 1, de Privileg., et Clement. 2, § 1, de Pœnit. et remiss. Quia vero, ut ibi notat Glossa, aliquando utuntur Pontifices illo loquendi modo, præsertim in concessione anni Jubilæi in Extr. *Antiquorum*, de Pœnit. et remiss., ideo dicendum est, sensum illorum verborum in rigore esse, per hujusmodi indulgentiam concedi, ut qui eam lueratus fuerit, omnino absolutus maneat a culpa, et a pœna, non quia indulgentia utramque tollat, sed quia, ut habeat effectum, debet supponere remissam culpam, et ipsa completo totius pœnæ remissionem. Aliqui etiam addunt, ex vi illorum verborum concedi non tantum indulgentiam, sed etiam licentiam, ut quis possit absolviri sacramentaliter ab omnibus culpis, etiam reservatis, præsertim ab his, quæ non habent censuram annexam; sed circa hoc consideranda diligentius sunt verba rescripti.

SECTIO II.

Utrum indulgentia tollat reatum pœnæ temporalis debite apud Deum, vel tantum remittat pœnitentias injunctas in foro sacramentali.

1. *Variæ questiones proponuntur.* — Possumus in hac questione agere de potestate, vel de usu seu de concessione indulgentiæ prout de facto fit. Rursus de potestate multa possunt dubitari. Unum est, an Ecclesia possit remittere reatum pœnæ temporalis apud

Deum. Secundum, esto hoc possit, an solum illud valeat efficere post injunctam pœnitentiam sacramentalem pro tali culpa seu reatu, vel etiam antea. Tertium, an possit etiam relaxare pœnitentias sacramentales, tollendo nimurum obligationem eas implendi. Quartum, an hæc duo ita connexa sint, ut non possit unum sine alio fieri. Et similia fere possunt de usu interrogari, atque ad omnia suggillatim respondebimus.

Per indulgentias posse pœnam temporalem apud Deum debitam remitti. Prima conclusio.

2. Dico ergo primo, posse Ecclesiam talem indulgentiam concedere, ut per eam remittat extra sacramentum pœnitentiæ reatum pœnæ temporalis apud Deum. Hanc assertionem censeo certam de fide; coincidit enim cum illa, quam in tota præcedenti disputatione demonstravimus, ostendendo esse in Ecclesia potestatem ad concedendas indulgentias, et per indulgentias intelligi veras remissionses, quæ hunc habeant effectum; hic enim est communis sensus Ecclesiæ et fidelium omnium de indulgentiis, et Theologi omnes interpretantur, D. Thomas, d. 20, q. 4, art. 3; Bonavent., 2 part., q. 2, et reliqui ibidem; Soto, d. 21, q. 1, art. 1 et 2. Denique Pontifices ipsi concedentes indulgentias hoc modo suam mentem interpretantur, ut videre licet in Extrav. *Unigenitus*, de Pœnit. et remiss., et ex aliis supra citatis, et infra commemorandis. Quapropter non oportet hic plures probationes afferre, sed petendæ sunt ex disputatione præcedente; basis autem, et fundamentum omnium est testimonium Christi: *Quodcumque solveris super terram, erit solutum et in celo*, prout ibi expensum est.

3. *Per indulgentias posse remitti pœnam temporalem debitam peccatis remissis nondum ad sacramentale forum delatis.* — *Secunda conclusio.* — Hinc dico secundo: Ecclesia non solum potest remittere hunc pœnæ reatum per indulgentias, postquam in sacramento est injuncta pœnitentia pro peccatis, ex quibus ortum est tale debitum, sed etiam antequam ulla pœnitentia sacramentalis injuncta sit, seu antequam talia peccata per confessionem sint delata ad sacramentale forum pœnitentiæ. Hanc etiam conclusionem existimo esse certam, et ita etiam in hoc Catholici non dissentient. Fundamentum a priori est idem, quia Christus Dominus dicens: *Quodcumque solveris*, non limitavit promissionem, seu po-

testatem ad reatum poenae, pro qua est sacramentalis poenitentia injuncta; ergo nec nos restringere id possumus contravim verborum, et sine ullo fundamento auctoritatis, vel rationis. Imo adjungi etiam hic potest auctoritas totius Ecclesiae, quae ita intellexit hanc potestatem, ut ostendit usus plurium indulgentiarum, quae sub hac generali remissione conceduntur, et acceptantur, quas statim connumerabimus. Ratio etiam est: nam, si Ecclesia extra sacramentum potest remittere reatum poenae apud Deum, non est, cur expectet, quod pro tali pena sacramentalis poenitentia injuncta sit; quid enim hoc refert ad usum illius potestatis? quandiu enim satisfactio impleta non est, ita manet reatus et debitum poenae, ac si poenitentia injuncta non esset; si ergo Ecclesia potest remittere tale debitum post poenitentiam injunctam, et nondum impletam, idem etiam poterit, antequam poenitentia injuncta sit, quia non est majus vinculum, nec difficilior ad solvendum. Quin potius difficilior videri poterat remittere hanc poenam post poenitentiam injunctam, quia denudo est poena taxata, novaque obligatio imposita; si ergo, hac non obstante, potest illa poena remitti, a fortiori tolli poterit antequam ullum judicium sacramentale de illa latum sit.

4. *Objectio.* — *Solutio.* — Solum poterat obstare, quod Ecclesia non potest solvere hoc poenae vinculum, donec culpa remissa sit: culpa autem remittenda est per judicium confessionis, in quo simul injungitur sacramentalis poenitentia: et ideo remissio per indulgentias videtur tantum esse de peccatis, pro quibus est sacramentalis poenitentia injuncta. Sed hoc facile solvit, advertendo, culpas non solum remitti per confessionem in re, sed etiam in voto, per contritionem; hinc enim fit, ut possit culpa esse remissa, quamvis nulla sacramentalis poenitentia pro ea injuncta sit; ergo etiam circa penam pro tali culpa debitum habet locum indulgentiae remissio. Atque hoc significant Pontifices, quando concedunt indulgentias non tantum confessis, sed etiam contritis nondum confessis. Imo etiamsi interdum ad indulgentiam luerandam præmittenda sit confessio, adhuc habet locum remissio indulgentie, ubi non præcessit sacramentalis poenitentia injuncta, quia possunt esse multa peccata oblita, et per accidens saltem remissa quoad culpam, quamvis nulla pro eis fuerit imposta satisfactio. Potest ergo indulgentiarum utraque pec-

cata comprehendit, quia nec satisfactio injuncta est necessaria ad talem potestatem, neque etiam impedit illam.

Per indulgentiae effectum posse relaxari poenitentias in confessione impositas. Tertia conclusio.

5. *Explicatur assertio.* — Dico ergo tertio: per effectum indulgentiae tolli potest, seu relaxari sacramentalis poenitentia juxta modum seu quantitatem indulgentiae. Declaratur: nam imprimis locutus sum de effectu indulgentiae, non de indulgentia ipsa; nam ut relaxetur sacramentalis poenitentia, non satis est, ut alicui concedatur indulgentia, si illam non lucretur cum effectu, quia donec hoc fiat, præceptum satisfaciendi in confessione impositum vim suam semper retinet. Fit quidem statim per concessionem indulgentiae, ut in arbitrio hominis sit, vel indulgentiam lucrari, vel satisfactionem implere: et hoc modo dici potest statim remitti illa obligatio, ut saltem non ita præcisa sit: si tamen indulgentia non obtineatur cum effectu, prior obligatio integra manet, ut ex fundamento assertionis positæ constabit. Dixi etiam, *juxta modum seu quantitatem indulgentiae*, quia, ut infra dicam, non omnis indulgentia tollit totum poenæ reatum, sed tantum illa, quæ vel est plenaria, vel saltem adæquata poenæ debita; at si poena injuncta sit decem annorum poenitentia, verbi gratia, et per indulgentiam solum concedatur remissio duorum annorum, non statim remittitur tota poenitentia sacramentalis, sed ex parte et cum proportione.

6. *Auctoritate suadetur.* — *Quorundam probatio conclusionis.* — *Rejicitur.* — Hoc igitur modo explicata conclusio communis est Theologorum in 4, d. 20, D. Thom., Bonav., Palud., Durand. et aliorum. Consentient Summistæ, verb. *Indulgenc.*, præsertim Sylvest. et Ang.; Panor. et alii Canonistæ in c. *Cum ex eo*, de Pœnit. et remiss., qui recte id colligunt a contrario sensu ex illo textu, quatenus ibi dicitur, *per indiscretas et superfluas indulgentias satisfactionem sacramentalem enervari*; ideo enim hoc verum est, quia per indulgentias relaxatur satisfactio sacramentalis, quod quidem juste et moderate fit, quando poenitentiae sunt discretæ; quando vero sunt nimiae et immoderate, eneruant satisfactionem poenitentiale. Et hoc ipsum est, quod Concilium Tridentinum dixit, *nimia facilitate indulgentiarum, Eccle-*

sasticam disciplinam enervari. Ratione probari solet hæc assertio, quia Summus Pontifex potest tollere vinculum a confessore impositum, quia per supremam solvendi potestatem potest tollere omne jus humanum: illud autem præceptum a confessore impositum non est maior quam humanum. Hæc vero ratio mihi non probatur, primo quidem, quia vel talis dispensatio hic necessaria non est; vel si est, jam talis relaxatio satisfactio sacramentalis non fieret per se ex vi indulgentiae, sed tantum concomitante ex vi alterius favoris et dispensationis simul concessæ. Atque ita, si tantum concederetur indulgentia peccatorum, ex vi effectus illius concessionis non cessaret obligatio satisfactionis sacramentalis, nisi expresse adderetur in bulla seu privilegio, ut lucranti talem indulgentiam non teneretur satisfactionem impositam implere; at hoc falsum est, et contra formalem sensum assertionis positæ, et omnium qui illam docent. Quis enim dicat per indulgentiam relaxari, verbi gratia, Ecclesiasticum jejuniū, quia simul cum indulgentia concedi potest lucranti illam, ut non teneatur ad tale Ecclesiasticum jejuniū? Secundo existimo valde probabile talem dispensationem proprie sumptam esse impossibile, saltem extra sacramentum poenitentiae. Esset autem talis dispensatio propria, si intelligeremus, manente causa integræ in reliquis omnibus quoad reatum et debitum poenæ, tolli obligationem implendi talem satisfactionem ex sola voluntate Pontificis dispensantis, seu potius abrogantis tale præceptum a confessore positum. Quod ergo hoc fieri non possit, satis probabiliter ostendere videtur posterior ratio dubitandi in principio posita, quia forum sacramentale est supremum, et sententia ejus est ultima ac definitiva; quæ ergo ibi aguntur, non sunt subordinata alicui homini, etiam Summo Pontifici, ut operanti extra sacramentum; non ergo possunt ab eo directe mutari, aut abrogari. Patet utraque consequentia, quia causa tractata, et definita in uno foro, præsertim supremo, non potest in alio revocari, ut ratione naturali per se constat, et sumitur ex cap. 2, de Exception., in

6. Forum autem sacramentale supremum est; nam Christus ipse principaliter fert sententiam, licet per ministrum ferat. Item quia potestas solvendi est proportionata potestati ligandi; sed nullus potest ligare ad poenitentiam sacramentalem extra forum illud maxime internum; ergo neque solvere; indul-

gentiarum autem concessio non pertinet ad illud forum; nam licet aliqui ita loquantur, ut dicant indulgentias concedi in foro poenitentiali, vel id non est verum, vel aliter vocibus utuntur, vocando forum poenitentiale non illud tantum, quod sacramentale est, sed omne illud, quo satisfit Deo pro poena debita. Tandem infra ostendam hujusmodi potestatem non fore in ædificationem, sed in destructionem.

7. *Germana assertionis ratio.* — Ratio ergo a priori assertionis positæ esse debet, quia comparato effectu indulgentiae, ipso jure et facto tollitur necessitas poenitentiae injunctæ, et ideo etiam per se cessat obligatio ejus. Declaratur, quia effectus indulgentiae est remissio poenæ temporalis; ergo formaliter expellit reatum seu debitum ejus; implicat enim poenam esse remissam, et adhuc manere debitum ejus. Ablato autem debito poenæ, aufertur etiam debitum satisfaciendi pro illo, undecunque ortum sit, sive ex divina lege, sive ex præcepto confessoris, tum quia, sicut in communi lege, cessante fine ejus in universalis, cessat ejus obligatio, ita in præcepto particulari a sacerdote imposito, cessante fine ejus intrinseco, et particulari, cessat ejus obligatio; tum etiam, quia præceptum illud non imponitur nisi sub ratione satisfactionis ad Deum; ratio autem satisfactionis jam cessavit, quia ubi non est debitum, nec satisfactio locum habet; sicut ergo per remissionem indulgentiae tollitur debitum, ita etiam cessat satisfactionis ratio, et consequenter præceptum ejus.

8. *Per indulgentiae effectum cessare poenitentiam injunctam per modum satisfactionis, non vero per modum medicinæ.* — *Corollarium primum.* — Atque hinc fit primo, cum in poenitentia injuncta duplex ratio inveniri possit, nimirum vindictæ, et medicinæ præservantis, quamvis ex vi indulgentiae cesseret satisfactio sacramentalis sub priori ratione, non tamen sub posteriori, si sub illa posita sit. Ratio est, quia hic non cessat præceptum ob dispensationem, vel abrogationem ejus, ut dixi, sed per subtractionem materiae; subtrahitur autem per indulgentiam materia satisfactionis seu vindictæ, ut sic, quia indulgentia tollit debitum; non tamen tollitur materia seu necessitas medicinæ, quia indulgentia nec moderatur passiones, nec pravam consuetudinem seu habitum remittit, et ideo, non obstante indulgentia manet eadem obligatio applicandi medicinam præservativam.